

HITZAK, GORPUTZAK ETA TARTEAN GERATZEN DIRENAK

OIER GUILLAN

MIREN GAZTAÑAGA

Elkarrizketatuek aukeratu dituzte hitzorduaren xehetasunak: Miren Gaztañagak eguna (agenda betea), eta Oier Guillanek, berriz, lekua (Emausen egoitza berria ezagutu nahia). Hitzordua egiteko amua, ordea, elkarrizketatzaileak bota die: *Stereo* eta *Zauri Bolodia* abiapuntu hartuta, hitz beste egitea.

Testua: Danele Sarriugarte Mochales / Argazkiak: Sara Berasaluce

Oholtzan ezagutu zaituztegu biok baina, besteak beste, aurten liburu bana publikatu duzelako ekarri zaituztegu orriotara. Hortixe hasiko gara. Miren, zer da hitza zuretzat, zure sorkuntzan?

Gaztañaga: Hamar mila milioi aldiz esan dudana moduan, niri gorputzarekin segituan ateratzen zait, nire bat-bateko tresna hurbilena gorputza da. Hitzarekin, ordea, askotan sentitzen dut beharizan bat, obligazio bat izango banu bezala hitza sartzeko bai edo bai, eta *Stereo* harreman hori izan nuen hitzarekin. Askok elikatu nintzen hitzetatik, irakurritik, baina gero neukan horrelako obligazio bat bezala: sartu behar nuela hitza zeren bestela ez zen ganorazko antzezlan bat, eta horrekin enfrentatu nintzen bere momentuan. Lan honetan galderak egin dizkiot nire buruari, eta Oierri ere esan diot: zergatik daukat bat-batekotasun hau gorputzarekin? Batetik delako nire erreminta, nire izaeraren parte edo nire ez dakit zer, baina egia da hitzari errespetu handia diodala, askotan igual handiegia... Zergatik diot halako beldurra esaten dudanari? Gorputzarekin askatasun gehiago ematen diot

fisikoagoa, ez bakarrik arrazoa eta kontzeptua, baizik eta ahotsa, jarrera, erritmoa, musika... Eta horrekin asko jolastu gara. Eta talde lana jorratu dugun heinean, eta talde kreatiboa, nik beti tentsio bat sumatu dut testuarekin, nahiz eta testua maitatu eta hitza maitatu, joaten nintzanean talde batean lan egitera botere gehiegi zeukan hitzak, hau da diskurtso batekin eta argumentu batekin joaten bazinen, zerbait itxiarekin, hain justu zen berehalako kontraesan bat talde-lanarekin eta talde kreatiborekin eta norberak izan dezakeen sortzailearekin. Orduan kontzientzia hori hartu ahala sortu dira hitza desboteretzeko estrategiak baina maitasunetik, kendu gabe hitzari balioa zeren nik jarraitzen dut hitza maitatzen.

Adibidez, *Miss Karaoken* baneukan 40-60 orrialdeko gidoi bat idatzia, eta aktoreei eman nien, irakurtzeko eta jakiteko *pedrada* hura nondik zetorren, baina gero egin genuen lehen gauza izan zen testua ahaztu eta bota, eta hortik abiatu. Beraiek egin zuten beren sormen-lan propioa nik botatuko probokazio, poema eta testu txiki batzuen inguruan, baina inoiz jakin gabe zer gertatuko

nire buruari bilatzeko eta esploratzeko, eta hitzarekin, berriz, beste pisu bat jartzen diot, presio gehiago izango banu bezala esaten dudana horretan asmatzeko.

Oier, zuri entzun dizkizut hainbat gogoeta antzerkia idazteari buruz, gatazkan bizi izan duzula, batetik, poesia idaztea bakarka eta, bestetik, testuak taldean idaztea ondoren oholtzan jokatzeko. Baina orain topatu duzula antzerkia idazteko modu bat.

Guillan: Sortze-prozesu bakoitza oso ezberdina da... Hala ere, ezer baino gehiago, ni idazle kontsideratzen naiz antzerki testuinguruan ere, hortik nator, hori da nire habitat naturala. Baina esperimentazio urte asko egin genituen Mikelazulon besteak beste, jolastu ginen asko formatuekin, errezitaldiekin eta abar, eta hitza momenturen batean guretzat hasi zen izaten zeezer

zen testuarekin. Deskubritu dut hori ere badela idaztea. Miren, zuk lehen esaten zenuenarekin lotuta, badago gehiegizko botere bat hitzarena, ematen du azkenean akonplejatu ere egiten zaituela momentu batzuetan...

Arrazoa da nagusi gure gizartearen?

Gaztañaga: Hori da, gizartearen arrazoiak daukan lekua... Pasa zenean nire mobida guztia, begira ze zalaparta montatzen den bat-batean esan duzun zerbaitegatik, zer pisu hartzen duen bat-batean horrek... [*Euskalduna naiz, eta zu?* programan egindako adierazpen batzuen harira jasan zuen jazarpenaz ari da.]

Oso interesantea da planteatzen duzun hori, nola kendu boterea hitzari eta nola ulertu hitza gauza gehiago ere badela, zeren orduan zure diskurtsoa ere aberatsagoa bihurtzen da, eta hurbiltzen da gehiago gorputzarekin lor ditzakegun gauza horietara. Askoz ere

Miren Gaztañaga

«Gorputzarekin askatasun gehiago ematen diot nire buruari bilatzeko eta esploratzeko, eta hitzarekin, berriz, asmatzeko presioa jartzen diot.»

aberatsagoa da, bestela sententziak bezala bihurtzen dira hitzak eta, ez, modu honetan nolabait ere arrakalak zabalitzen dituzu eta zerbait zabalagoa da.

Guillan: Nire esperientziatxotik, kasu batzuetan izan da nola dagoen egituratuta dena, ez? Ematen du intuizioari buruz hitz egiten baduzu, edo sentimenduei buruz, emozioei buruz, zarella hippy bat, eta prestigioa kentzen zaio. Halakoak entzuten dira: «Ni gaztea nintzanean egiten nuen horrelako antzerkia, orain egiten dut antzerki profesionala eta egiten dut testuarekin». Baina iruditzen zait horren atzean badagoela gizartearen egitura bat, eta beldurra ematen dit hitza ateratzeko, baina da oso modu maskulinoa... zentzu txarrean.

Gaztañaga: Patriarkala.

Guillan: Bai, hori da. Baloratzen da mezua, arrazoa.

Gaztañaga: Seguratasuna, diskurtso itxia.

Guillan: Autorea bilakatzen da patriarka, azken batean, jefea, agintea daukana eta besteok errespetatu behar dugu idatzi duen guztia hitzez hitz, eta nik ideia horrekin arazo bat daukat.

Gaztañaga: Nik ere arazo handia daukat horrekin.

***Stereo* publikazioaren prozesura itzulita, Oier, EHAZERen argitalpen-bilduman zabilta, eta Mirenekin ere aritu zara lanean. Esan daiteke antzerki-argitalpen tradizioaletatik urrunduz zaretela. Nola abiatu zen asmo hori?**

Guillan: Alde batetik, badago nolabaiteko gatazka bat, gatazka zentzu kreatiboan: antzerkiaren testuinguruan gatazka historiko bat egon da autore-teatroaren eta beste teatro mota batzuen artean. Hain zuzen ere, beste teatro mota batzuek daukaten arazo edo erronketako bat da transmititzen zailak direla. Hau da, autore-teatro testua hor geratzen da, paperan edo digitalean edo... Beste lan mota batzuen kasuan, ordea... EHAZERen kezka hortik zetorren, nola egin beste era bateko lan horiek liburutan jasotzeko nahiz eta libururako pentsatuak ez izan, nola

eraman beste dramaturgia batzuk paperera, ez liburu-formatua eta papera sakralizatzeagatik, baizik eta transmititzeagatik. Niri hori askotan gertatu zait, pena handia eman izan didala niretzat behintzat inpaktanteak izan diren antzezlanak edo ikusle bezala asko eragin didaten lanak beste belaunaldi batzuek ezin ikustea. Transmisioa ez da bakarrik jakiteko zer egin den, balio du baita ere egin denaren kontra eginez ikasteko.

Beste adierazpide batzuetan errazagoa da transmisio hori?

Guillan: Literaturan idazle berri bati esan diezaiokezu: irakurri situazionistak, irakurri ez dakit zer; eta ikusten duzu, ikasten duzu, eta bizirik dago, zeren liburua da bere jatorrizko formatua, baina antzerkiarekin ezin da hori egin. Miren, zu adibidez Antzerkiola Imajinarioan egon zara, niretzat erreferentia izan zen, inpaktu estetiko bat, kreatiboa, humanoa, funtzionamenduaren aldetik... Eta, ai!

Gaztañaga: Zer efimeroak garen.

Guillan: Pena ematen dit. Igual horrela izan behar du, e? Eta *Stereorekin* niri antzeko zerbait gertatu zitzaidan. Izan zen pieza bat jada duela hamar urte ikusi nuena eta niretzat inpaktantea izan zen eta eragin zidan zerbait. Eta jakinda oraindik martxan zegoela, tarteka izanik ere, ba oso interesgarria zen, eta oso pieza aproposa esperimentu bat egiteko liburu formatuan, zeren benetan hor oso testu gutxi dago.

Gaztañaga: Niretzat oso esanguratsua izan da, Oier, zu liburuaren prozesu horretan egotea, proposamen horretan, kontzientzia handiarekin egin duzulako. Liburua egiteko proposamena onartu genuenean, kontua izan zen bilatzea modu bat ahalik eta

zintzoena horri forma emateko eta hori izan zen niretzat esparru arrotz bat, liburu bat sortzearena, baina era berean izan zen oso gustagarria ikustea hor bazegoela sorkuntza-prozesu bat. *Stereo* liburuak gauza asko ekarri dizkio bai lan-taldeari bai piezari berari. Hirugarren bizitza bat.

Miren, Kamikaz kolektiboa osatzen duzu Amancay Gaztañaga eta Erika Olaizolarekin batera. Hain justu ere Uxue Alberdiren ipuin-liburu bati tiraka osatu zenuen lehen lana: *Euli giro*. Zer izan zen zuentzat Alberdiren obra?

Gaztañaga: Guk irakurri genuen liburua eta euli-giro horrekin gelditu ginen. Eman zigun atmosfera bat, eta liburuaren interpretazio bat egin baino, gure euliak atera genituen...

Guillan: Hala ere asko aldatu da *Euli giro* ere, ezta?

Gaztañaga: Oso funtzio gutxi egin ditugu, igual hiru. Eszenan lan egiten dugu eta gure apustua da honetaz bizitzea, baina egia da *Stereorekin* eta *Euli girorekin*, biek, eman diodala nire buruari sorkuntza askeago baten plazera, eta Erikak eta Amancayk ere berdin. Urrundu gara produktibitate, urrundu gara distribuzio-behar batetik edo funtzionamendu behar batetik. Igual ez diogu etekin ekonomiko sekulako bat atera lanari, baina izan da plazer bat sortzaila bezala hortik aldentzeko aukera izatea, ulertzen? Zer gertatzen da momentu batean produktibitate dinamika horretatik ateratzen banaiz zerbaitekin? Lehen aipatu dugu zer garrantzitsua den guretzat sorkuntza-prozesua bisibilizatzea, baina nik pentsatu izan dut niri gehiago tiratzen didala sorkuntza-prozesuak berak gero lana taulan erakusteko baino.

Oier Guillan

«Gure talde-prozesuetan, hitza desboteretzeko estrategiak erabili ditugu, baina maitasunetik, kendu gabe hitzari balioa, zeren nik jarraitzen dut hitza maitatzen.»

Oier, hitza beste modu batean agertzen zaigu *Zauri Bolodian*, beste helburu batekin erabilia, akaso bere erabilerarik arruntenean: ideiak, oroitzapenak eta abarrak biltzeko. Egunerokoak idatzi al dituzu beti? Nolatan erabaki zenuen azkenean hau publikatzea?

Guillan: Nik egunerokoa asko maite dut eta sortze-prozesuetan oharrak hartzen ditudan bezala idazten dut egunerokoa, modu erlaxatuan eta publikatzeko inolako asmorik gabe, askoz libreago. Kurioso da, liburu hau definitzeko komerkiak izan ditugu-eta, zer den eta zer ez den. Hortik zehar nobela jartzen du, beste leku batean ez dakit zer. Igual zait, egia esan. Baina niri iruditzen zait antzerki-liburu bat dela batez ere, nahiz eta eguneroko forman idatzita egon. Nola hain den garrantzitsua guretzat sortze-prozesua, orduan antzerki-liburu bat da niretzat, zentzu horretan.

Amaitu beharrean gaude... zer opa diozue zuen liburuei edo/ eta nola sentitzen zarete orain zuen creaturekiko?

Gaztañaga: Niretzat oso bitxia da liburuaren sentsazio hau, zeren egia da bat-batean liburu hau norbaiten etxean egon ahal dela, ohean dagoela, bere momentu intimo batean...

Eta zu ez zaude hor!

Gaztañaga: Eta ni ez nago hor. Izugarria da hori. Oier, zuk alderantzizkoa planteatzen zenuen *Zaurin*: imajinatuko zenukete liburu bat irakurtzen amaitzean, bat-batean, irakurlea txaloka hastea eta agertzea idazlea? Harreman ezberdinak dira. Pila bat aldatzen da harremana zeren ni ez nago ohituta harremantzen

sorkuntza-objektu edo emaitza batekin, eta era berean asko gustatu zait zeren bizpahiru pertsonak idatzi didate eta esan didate: jo, Miren, lagundu dit zeren sentitu dut tresna izan dudala liburua, sorkuntza-prozesu batean inspirazio-iturri, edo isla bat non zu ere errekonozitzen zaren... Hori izan da niretzat sorpresa bat eta azkenean zentzua eman diona liburua egiteari.

Guillan: Nola sentitzen naizen liburuarekiko orain? Pozik nago, zeren jaso dut feedback asko eta ez da erraza izaten liburuekin, eta antzerkian gabiltzanok normalean faltan dugun zerbait da, publikoaren berehalako erantzuna, laguntzen dizu hazten eta ikasten. Ni oso zorteko sentitzen naiz zentzu horretan, esker oneko irakurri duen jendearekiko eta gauzak esan dizkidan jendearekiko. Objektuarekin gustura, Idoiaren [Beratarbide] lana aipatzearen, zeren askotan ez da aipatzen. Ni nire buruarekin nekatu egiten naiz, eta idatzitakoarekin are gehiago, baina objektuarekin oraindik ez naiz nekatu, oraindik noizean behin ireki dezaket eta ikusi eta disfrutatzen dut. Eta gero dibertitu naiz, baina bueno, bukatu da jolasa. Nik nahiko gatazka izan dut beti agerpen publikoekin eta iritzia ematearekin, defendatzearekin liburua... Kasu honetan hartu dut antzezlanaren parte bezala, eta bihurrikeriatan ibili naiz, neure burua lasaitzeko-edo, ibili naiz pixka bat pertsonaia jokatzeko elkarriketetan, izan da esperimentu bat eta ondo pasatu dut, igual lehendabiziko aldiz nire bizitzan liburu batekin, baina bukatu da. Egin dugu txoroarena pixka bat, eta kito.